

Voedseleducatie binnen de buitenschoolse opvang: de 'Gezonde Smikkelweek' van Spoony

Marieke Battjes-Fries, Femke Hoefnagels

© 2021 Louis Bolk Instituut

Voedseleducatie binnen de buitenschoolse opvang:
de 'Gezonde Smikkelweek' van Spoony

Dr. ir. Marieke Battjes-Fries, Femke Hoefnagels MSc

Publicatienummer: 2021-037 VG

22 pagina's

Deze publicatie is beschikbaar via
www.louisbolk.nl/publicaties

www.louisbolk.nl

info@louisbolk.nl

T 0343 523 860

Kosterijland 3-5

3981 AJ Bunnik

 @LouisBolk

Louis Bolk Instituut: Onderzoek en advies ter bevordering van
duurzame landbouw, voeding en gezondheid

Voorwoord

Deze rapportage beschrijft de evaluatie van de Smikkelweek van Spoony die het Louis Bolk Instituut in opdracht van Jong Leren Eten en Spoony heeft uitgevoerd. Daarnaast biedt deze rapportage een inventarisatie van draagvlak, behoeftes en randvoorwaarden onder medewerkers binnen de buitenschoolse opvang en ouders ten aanzien van het aanbieden van voedseleducatie in de buitenschoolse opvang (BSO).

We danken alle deelnemers die de vragenlijsten hebben ingevuld.

Inhoud

1 Inleiding en achtergrond	5
1.1 Aanleiding onderzoek	5
1.2 Doel van het onderzoek	5
2 Methode	7
2.1 Onderzoeksopzet	7
2.2 Interventie	7
2.3 Studiepopulatie	7
2.4 Uitkomstmaten en meetprocedure	8
2.5 Data-analyse	8
3 Resultaten	10
3.1 Studiopopulatie	10
3.2 Huidige situatie op de BSO	11
3.3 Voedseleductie op de BSO	12
3.4 De Smikkelweek op de BSO	13
3.5 Gepercipieerd effect op de kinderen	17
4 Conclusie en discussie	19
5 Aanbevelingen	21
Literatuur	22

1 Inleiding en achtergrond

1.1 Aanleiding onderzoek

Voor een goede ontwikkeling en gezondheid op korte en lange termijn is het belangrijk dat kinderen een gezond eetpatroon aanleren.¹ Een gezond eetpatroon, bijvoorbeeld rijk aan groente en fruit, verlaagt risico op ziektes zoals overgewicht, hart- en vaatziekten en verschillende soorten van kanker op latere leeftijd.^{2,3} Volgens de nationale voedselconsumptiepeiling eet echter meer dan de helft van de kinderen in Nederland onvoldoende groente en fruit.⁴ Het is daarom van groot belang om een gezond eetpatroon bij kinderen te bevorderen en groente- en fruitconsumptie te verhogen.

De basisschool is een ideale omgeving om een gezond eetpatroon bij kinderen te stimuleren, door middel van voedseleducatie en aanbod van gezond voeding.^{5,6} Steeds meer kinderen maken voor, na, in de lunchpauze van school of in vakanties gebruik van buitenschoolse opvang (BSO). In Nederland gingen in 2019 ruim een half miljoen (528.120) kinderen naar de BSO.⁷ Voor de BSO zijn weinig (erkende) voedseleducatieprogramma's of initiatieven voor het stimuleren van gezonde voeding beschikbaar.⁸ Buiten schooltijd en tijdens vakanties is er binnen BSO-locaties echter mogelijk wel ruimte en interesse om met de kinderen leuke activiteiten te ondernemen. Deze activiteiten kunnen bijdragen aan het stimuleren van een gezond eetpatroon door het bieden van een gezonde voedselomgeving en het bevorderen van voedselvaardigheden, zoals groente en fruit als tussendoortje aanbieden, met de kinderen moestuinieren, koken en spelenderwijs met groente en fruit bezig zijn. Dit geeft aanleiding om te toetsen in hoeverre voedseleducatie momenteel in de BSO wordt ingezet, hier behoefte aan is, passend materiaal beschikbaar voor is en aan welke randvoorwaarden dit moet voldoen.

Spoony is een initiatief dat kinderen op een speelse manier, door middel van spelletjes en diverse speciaal voor kinderen ontwikkelde producten, wil stimuleren meer groente te proeven en te eten. De sociale startup Spoony heeft als missie om kinderen met plezier meer, vaker en gevarieerder groenten te laten eten. Medio juli 2021 heeft Spoony samen met Jong Leren Eten Noord-Holland en een aantal andere partijen de 'Gezonde Smikkelweek' georganiseerd. Dit initiatief gaf een mooie gelegenheid om rondom deze week bij medewerkers van de BSO's en ouders na te gaan in hoeverre de BSO een geschikte plek is voor het bieden van voedseleducatie, welke vorm hiervoor optimaal is en welke rol Spoony en de Smikkelweek hierin kunnen spelen.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is de Smikkelweek te evalueren en tegelijkertijd draagvlak, behoeftes en randvoorwaarden onder medewerkers van de BSO's en ouders te inventariseren ten aanzien van het aanbieden van voedseleducatie in de BSO. Hiermee wordt inzichtelijk

gemaakt in hoeverre de BSO een geschikte locatie is voor voedseducatie en kunnen eventueel concrete vervolgstappen worden vastgesteld om voedseducatie in de BSO, bijvoorbeeld door de Smikkelweek, in de toekomst (meer) mogelijk te maken en in te zetten.

2 Methode

2.1 Onderzoeksopzet

Om de inventarisatie uit te voeren en de Smikkelweek te evalueren is gekozen om een voormeting en een nameting uit te voeren rondom de Gezonde Smikkelweek van Spoony. De 120 BSO-locaties die zich hadden ingeschreven, geworven door Spoony in samenwerking met Jong Leren Eten, ontvingen tweemaal een vragenlijst, welke zij vrijwillig in konden vullen.

De voormeting had als doel inzicht te krijgen in de huidige situatie op de BSO omtrent groentebeleid, voedsel educatie en in hoeverre de BSO-medewerkers de BSO een geschikte locatie vinden voor initiatieven zoals de Smikkelweek. De voormeting bestond uit een online, anonieme vragenlijst die via Spoony verspreid is onder het personeel van de deelnemende BSO-locaties. De vragenlijst voor de voormeting is afgenomen in de week voorafgaand aan de start van de Smikkelweek.

Direct na afloop van de Smikkelweek is de nametingsvragenlijst afgenomen. De nametingsvragenlijst had als doel inzicht te krijgen in hoe de Smikkelweek werd ervaren door de BSO-medewerkers en in hoeverre de kinderen hebben deelgenomen aan de activiteiten. De nameting bestond uit een online, anonieme vragenlijst die door Spoony verspreid is onder het personeel van de deelnemende BSO-locaties.

Een week na afloop van de Smikkelweek is de nametingsvragenlijst voor de ouders van de kinderen via Spoony bij een gedeelte van de BSO-locaties verspreid: 22 BSO-locaties hebben de oudervragenlijst ontvangen en verspreid. De vragenlijsten zijn online afgenomen en anoniem verwerkt.

2.2 Interventie

Tijdens de zomervakantie ontvingen 120 BSO-locaties in Noord-Holland een krat met drie kook-, ontdek- en eetactiviteiten die pedagogische medewerkers op de BSO samen met de kinderen konden uitvoeren en voor alle deelnemende kinderen een kook- en speelpakket voor thuis. De totale kosten inclusief opstartkosten per kind voor de Smikkelweek bedroegen €2,28. Volgens de nieuwsbrief van Spoony hebben in totaal 11.422 kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar meegedaan aan de Smikkelweek. Bijna alle BSO-locaties hebben de Smikkelweek uitgevoerd van 12 tot en met 16 juli 2021, enkele locaties hebben de activiteiten in de week daaropvolgend uitgevoerd vanwege late bezorging van de benodigdheden.

2.3 Studiepopulatie

In de week vóór en na de Smikkelweek werd er onder de BSO-medewerkers, werkzaam bij een BSO in Noord-Holland die meedeed met de Smikkelweek, een online vragenlijst ver-

spreid. Volgens een indicatie vanuit Spoony is de ligging van de BSO-locaties evenredig verdeeld over lage, middel en hoge SES-wijken. Onder een deel van de ouders van kinderen die mee hebben gedaan aan de Smikkelweek werd na de Smikkelweek een vragenlijst verspreid.

2.4 Uitkomstmaten en meetprocedure

De voormetingsvragenlijst voor de BSO-medewerkers bestond uit 26 vragen. Om de huidige situatie in kaart te brengen werd er uitgevraagd a) in hoeverre de BSO-locatie met gezond voedsel bezig is, b) op welke momenten en welke groenten er worden gegeten, c) de aanwezigheid van een moestuin, d) of er gekookt wordt op de BSO-locatie, e) op welke manier er aandacht wordt besteed aan groente, f) of er motivatie voor voedsel educatie op de BSO is, g) een aantal stellingen omtrent het aanbieden van groenten op de BSO via een 5-puntlikertschaal en h) wat het huidige voedselbeleid is.

De nametingsvragenlijst voor de BSO-medewerkers bestond uit 24 vragen. De vragenlijst bestond uit vragen over a) hoe de Smikkelweek is ingevuld op de BSO-locatie, b) hoe dit werd ervaren door de BSO-medewerkers en door de kinderen, c) wat er positief was aan de activiteiten en d) wat er in de toekomst anders zou kunnen. De voor- en nametingsvragenlijsten voor de BSO-medewerkers werden beiden afgesloten met dezelfde vragen over demografische kenmerken van de respondenten (geslacht, leeftijdscategorie, functie en BSO-locatie).

De vragenlijst voor ouders bestond uit 8 vragen, waarvan 20 stellingen via een 5-punt Likertschaal. De stellingen besloegen onderwerpen over informatie over de Smikkelweek, of de BSO een geschikte locatie is voor het stimuleren van groenteconsumptie, het voortzetten van initiatieven om groente te stimuleren zoals de Smikkelweek en ervaringen over de Smikkelweek. De vragenlijst werd afgesloten met een aantal vragen over demografische kenmerken van de respondenten (geslacht en leeftijdscategorie van het kind).

2.5 Data-analyse

De data-analyse is uitgevoerd met het programma IBM SPSS versie 26, waarin descriptieve analyses zijn uitgevoerd. De resultaten worden descriptief weergegeven als gemiddeld \pm standaarddeviatie voor continue variabelen en als n (aantal) en percentage voor categorische variabelen. De Likertschaal van 1-5 is numeriek weergegeven, waarbij de antwoorden 'eens' (4) en 'helemaal eens' (5) op een 5-puntsschaal van 'helemaal niet eens' (1) tot 'helemaal eens' (5) per vraag bij elkaar opgeteld zijn.

De datasets zijn op basis van postcode en BSO-locatie aan elkaar gekoppeld om de vergelijkingen tussen de voor- en nameting bij de BSO-medewerkers uit te voeren. De vragen die zowel voor als na de Smikkelweek gesteld zijn, namelijk: "Op welke momenten wordt er bij jullie groenten gegeten?", "Welke soorten groente worden er regelmatig aan de kinderen

aangeboden?", "Op welke manier wordt er aandacht besteed aan groente?", "Hoe wordt het eetplezier beoordeeld?", "Hoeveel kinderen eten van de groente als dit wordt aangeboden?", "Hoeveel kinderen willen verschillende soorten proeven die ze nog niet kennen?" en "Zou je meer met groenten en/of voedseducatie willen doen?", zijn met elkaar vergeleken.

Daarnaast is er getest op samenhang tussen de antwoorden op verschillende vragen. Bij de voormetingsvragenlijst is dit gedaan bij de variabelen: "voldoende kennis", "voldoende ruimte, middelen en tijd" en "organisatie stimuleert groente eten". Bij de nametingsvragenlijst voor de BSO-medewerkers is dit gedaan bij de variabelen "bezorging van pakketten", "enthousiasme", "Smikkelweek positief ervaren", "organisatie" en "passend in dagschema". En bij de vragenlijst voor de ouders is dit gedaan bij de variabelen: "mijn kind heeft verteld over de Smikkelweek", "kennis van kinderen over groente", "interesse in groente" en "kinderen vonden de activiteiten leuk". Resultaten met een p-waarde $<0,05$ zijn als statistisch significant geïnterpreteerd.

3 Resultaten

3.1 Studiopopulatie

Van de 104 respondenten die aan de voormetingsvragenlijst zijn begonnen, zijn er tussen de 84 en 92 respondenten in de analyses meegenomen die minstens een aantal vragen van de vragenlijst hebben ingevuld (tabel 1). Van de 120 deelnemende locaties hebben medewerkers van 79 locaties (66%) de voormetingsvragenlijst ingevuld. Van de respondenten werkten er 59 als pedagogisch medewerker (64%), 16 als locatiemanager (17%) en 17 als leidinggevende, assistent of als (activiteiten)coördinator (18%).

Tussen de 63 en 69 BSO-medewerkers hebben de vragen van de nametingsvragenlijst ingevuld, waarvan 41 respondenten werkten als pedagogisch medewerkers (60%), 12 als locatiemanager (17%) en 16 als leidinggevende, assistent of als (activiteiten)coördinator (23%).

De nametingsvragenlijst voor de ouders is ingevuld door 30 respondenten. De respondenten waren gemiddeld 38 jaar oud (SD: 4,5) en hadden voornamelijk kinderen van 4-6 jaar oud (83%).

Tabel 1. Kenmerken van de studiepopulatie.

	Voormeting BSO-medewerkers (n=92)	Nameting BSO-medewerkers (n=69)	Nameting Ouders (n=30)
Geslacht^{abc}			
Man (n, %)	3 (4%)	1 (2%)	7 (24%)
Vrouw (n, %)	79 (92%)	62 (98%)	22 (76%)
Anders (n, %)	3 (4%)	-	-
Leeftijd^{ab} (in jaren) (n, %)			
≤ 25	14 (16%)	13 (20%)	
26 – 35	37 (43%)	32 (49%)	
36 – 45	16 (18%)	6 (9%)	
46 – 55	13 (15%)	9 (14%)	
56 – 65	7 (8%)	4 (6%)	
> 65	-	1 (2%)	
Functie			
Pm-er	59 (64%)	41 (60%)	
Locatiemanager	16 (17%)	12 (17%)	
Anders	17 (19%)	16 (23%)	
Leeftijd kind (in jaren)			
4 – 6			25 (83%)
7 – 9			5 (17%)
10 – 13			-

^a Voormeting BSO-medewerkers: geslacht 7 missende waardes, leeftijd 5 missende waardes
^b Nameting BSO-medewerkers: geslacht 6 missende waardes, leeftijd 4 missende waardes
^c Nameting Ouders: geslacht 1 missende waarde

3.2 Huidige situatie op de BSO

Volgens 62% van de BSO-medewerkers was 'persoonlijke groei en ontwikkeling van het kind' het belangrijkste in de visie van de BSO, uit een lijst met onderwerpen waaruit de BSO-medewerkers konden kiezen. Daaropvolgend werd 'gezond eten met voldoende groente en fruit' als meest belangrijk gewaardeerd in de visie van de BSO-locaties. Van de BSO-locaties had bijna twee derde (65%) iets over groente eten met de kinderen in hun beleid staan, 24% weet het niet en 10% heeft geen beleid omtrent groente eten. Bij de locaties waar groente eten wel in het beleid is opgenomen, stond o.a. algemeen voedingsbeleid, kennis laten maken met groente, gezonde, verantwoorde en/of gevarieerde voeding aanbieden en dagelijks of standaard bij (vaste) eetmomenten groente aanbieden in het beleid. Het voedingsbeleid was bij 21% afgestemd met de basisschool waarvan de BSO de kinderen ontvangt, bij het merendeel (71%) werd een eigen beleid gehanteerd.

Voorafgaand aan de Smikkelweek werd aangegeven dat groente vooral als tussendoortje (na school) (90%) werd gegeten, tijdens de Smikkelweek werd er bij 83% van de locaties groente gegeten als tussendoortje. Bij de lunch werd er bij 47% van de locaties groente gegeten, tijdens de Smikkelweek steeg dit naar 59%. Groente werd minder vaak bij het (warme) avondeten (14%) of aan het eind van de middag rond 17.00 uur (9%) aangeboden. Bij vier BSO-locaties (5%) werd er geen groente gegeten op een structurele basis of op een vast moment. De groentesoorten die bij de BSO-locaties werden aangeboden voorafgaand en tijdens de Smikkelweek zijn vergelijkbaar met elkaar, namelijk minimaal twee keer in de week: komkommer (100% versus 97%), tomaat (89% versus 84%), paprika (87% versus 83%), wortel (70% versus 74%) en radijs (8% versus 10%). Een meerderheid (60%) van de BSO-medewerkers vond dat de kinderen in een reguliere week genoeg groente eten op de BSO, maar ondanks dat de kinderen normaalgesproken al genoeg groente eten, gaf 50% aan dat de kinderen meer groente hadden gegeten tijdens de Smikkelweek dan in een reguliere week.

Bij bijna alle BSO-locaties (95%) werd er weleens samen met de kinderen gekookt of gebakken. Waarvan 26% dit af en toe doet, 39% dit in de vakantie doet en 30% wekelijks kookt of bakt met de kinderen. Er worden dan zo wel hartige als zoete gerechten gemaakt, zoals soep (59%), koekjes (57%), pizza (55%), taart (53%), gerechten met groente (47%) en tosti's (45%). Op de BSO-locaties (5%) waar zelden of nooit wordt gebakken of gekookt, werd als reden gegeven dat er geen goede faciliteiten voor zijn, andere prioriteiten gesteld worden of dat er geen tijd voor is.

Driekwart van de BSO-medewerkers besteedt aandacht aan groenten door kinderen te laten helpen met groente snijden en bereiden. Daarnaast komt het ook regelmatig ter sprake in gesprekken van pm-ers met de kinderen (58%). Bij een vijfde van de BSO-medewerkers (20%) waren er themaweken waar groente veel aan bod komt. Twee respondenten gaven

aan via de open antwoordoptie dat zij met behulp van de moestuin aandacht besteden aan groenten, terwijl een vijfde van de BSO-medewerkers (21%) aangaf dat er een moestuin aanwezig was op hun BSO-locatie en dat zij hier samen met de kinderen groenten groeien. Een meerderheid (57%) heeft geen moestuin op de BSO-locatie.

De BSO-medewerkers waren over het algemeen positief ten opzichte van groente eten op de BSO en 84% eet zelf met plezier mee met de kinderen als zij groente aanbieden. Van de BSO-medewerkers vond 97% het belangrijk dat kinderen op de BSO dagelijks groente krijgen aangeboden en vond 85% het belangrijk om activiteiten met groente aan te bieden, maar 60% vond dat er al voldoende groente wordt aangeboden op hun eigen BSO-locatie. De BSO-medewerkers dachten dat de organisatie (81%) en de ouders (68%) willen dat ze de kinderen meer stimuleren groente te eten.

Volgens 75% was er voldoende ruimte, middelen en tijd om de kinderen meer groente te laten eten. Echter dacht maar 62% van de BSO-medewerkers dat zij voldoende kennis in huis hebben om kinderen meer groente te laten eten. Medewerkers die aangaven voldoende kennis te hebben, gaven vaker aan voldoende ruimte, tijd en middelen te hebben om de kinderen meer groente te laten eten en vice versa ($r(84)=0,5$, $p<0,001$). Het ervaren van voldoende ruimte, middelen en tijd om kinderen meer groente te laten eten hangt samen met het idee dat de organisatie wil dat de kinderen gestimuleerd worden om groente te eten ($r(84)=0,4$, $p<0,001$).

3.3 Voedseleductie op de BSO

Voorafgaand aan de Smikkelweek vond 93% van de BSO-medewerkers dat de BSO een geschikte locatie is voor voedseleductie. Als motivatie om voedseleductie te geven op de BSO werd gegeven dat de BSO redelijk vrijblijvend en ongedwongen is, dat het gemakkelijk te verwerken is in de huidige activiteiten, dat het aansluit bij de aard van kinderen om nieuwe dingen te proberen en dat kinderen op een speelse manier met gezonde voeding in aanraking kunnen komen. Medewerkers gaven aan dat je niet vroeg genoeg kan beginnen met kinderen kennis te laten maken met gezonde voeding en er werd opgemerkt dat kinderen ook van elkaar leren. Zien eten doet eten. Als motivatie om geen voedseleductie te geven op de BSO (7%) werd gezegd dat het beter past bij andere plekken zoals thuis of op school, of dat er niet de juiste faciliteiten voor aanwezig zijn op de BSO-locatie.

Na afloop van de Smikkelweek was 90% van de BSO-medewerkers het er nog steeds (helemaal) mee eens dat het bij de taken van de BSO hoort om aandacht te besteden aan gezond eten. Driekwart van de BSO-medewerkers zou naast de Smikkelweek meer met groente en/of voedseleductie willen doen. Deze BSO-medewerkers willen hier meer mee doen omdat ze bijvoorbeeld ruimte zien voor verbetering op hun eigen BSO-locatie, maar ook om de kinderen het beste te bieden door ze gezonde gewoontes aan te leren, leuke

activiteiten te ondernemen en verschillende smaken te laten proeven. Redenen waarom de BSO-medewerkers (25%) naast de Smikkelweek niet meer met groente en/of voedsel-educatie willen doen was vanwege de tijd die het in beslag neemt of het geld kost en sommige medewerkers geven aan dat er al genoeg aandacht en tijd aan voedsel-educatie en groente wordt geboden op hun BSO-locatie.

Naast de Smikkelweek werden er op de BSO-locaties enkele andere programma's gebruikt voor voedsel-educatie, zoals FitGaaf! (1%), Smaaklessen (2%), activiteiten van een NME/IVN (2%), cursus Gezonde Kinderopvang (7%) of een eigen programma (12%). Niet elke BSO-medewerker (16%) was er van op de hoogte of er andere programma's worden gebruikt bij hun BSO-locatie. Bij de helft van de BSO-medewerkers (51%) werd geen ander programma gebruikt, maar pakken de pedagogische medewerkers dit zelf actief op. Verschillende BSO-locaties hadden al weleens contact gehad met initiatieven zoals Jong Leren Eten (5%), GGD (33%), IVN/NME (7%) of JOGG (19%). Van de BSO-medewerkers was 36% er niet van op de hoogte of er al weleens contact is geweest met andere initiatieven.

In de toekomst zou 93% van de BSO-medewerkers meer willen doen met groenten en/of voedsel-educatie. BSO-medewerkers zouden voedsel-educatie voornamelijk willen inzetten door kinderen groenten te laten ontdekken (83%), door gezonde gerechten te koken of bakken (83%), groenten laten proeven (68%) en door de kinderen te laten helpen met groenten en fruit te snijden en bereiden (67%).

3.4 De Smikkelweek op de BSO

3.4.1 Activiteiten van de Smikkelweek

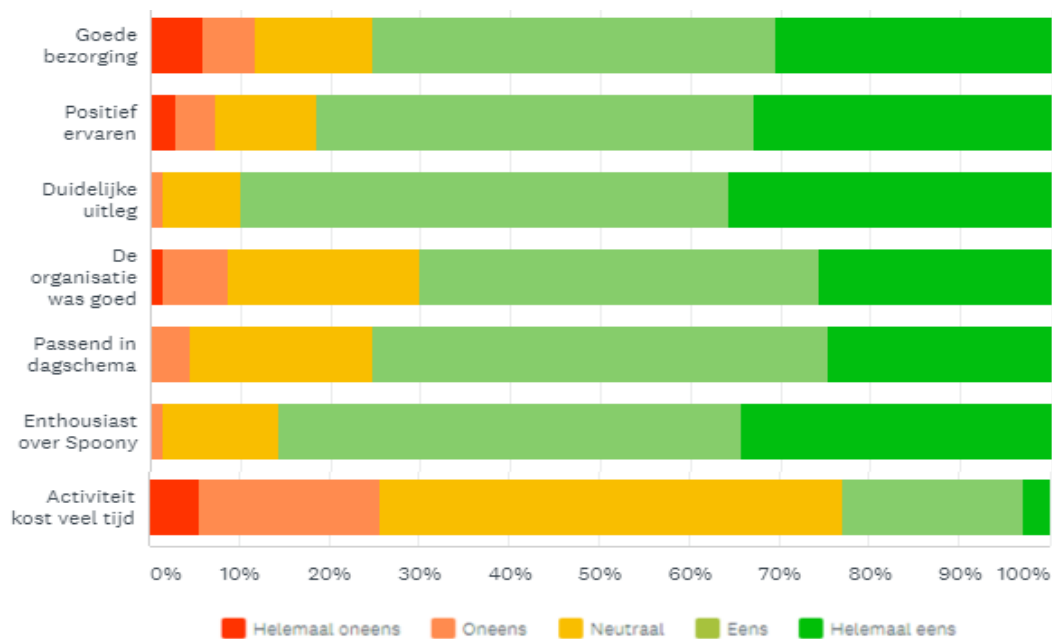
De BSO-locaties hebben activiteiten ondernomen waarbij aandacht werd besteed aan groenten: 91% heeft de kinderen groente laten proeven en 75% heeft de kinderen groenten laten ontdekken door ze te bekijken, voelen of ruiken. Het percentage kinderen dat hielp met groente snijden en bereiden was voorafgaand aan de Smikkelweek 71%; tijdens de Smikkelweek was de deelname aan deze activiteit toegenomen tot 85%. Daarnaast gaf 72% van de BSO-medewerkers aan dat zij de spelletjes die bij de Smikkelweek horen hebben gespeeld, terwijl voorafgaand aan de Smikkelweek 18% van de BSO-medewerkers aangaf dat zij spelletjes of puzzels gebruiken om aandacht aan groente te geven. Ondanks dat 56% van de BSO-medewerkers dacht dat deze spelletjes (helemaal) wel hebben aangezet tot proeven en ontdekken, gaf 67% aan dat de spelletjes de groente-activiteit extra aantrekkelijk maakte voor de kinderen om mee te doen. Activiteiten die minder vaak werden uitgevoerd (niet per se onderdeel van de Smikkelweek) waren: groenten binnen (3%) of in de moestuin (16%) laten groeien en via verhalen, liedjes of boekjes aandacht besteden aan groenten (7%).

De meeste BSO-locaties hebben drie verschillende activiteiten uitgevoerd tijdens de Smikkelweek. Waarbij de meerderheid (62%) van de activiteiten werd gedaan met alleen de kinderen die er zin in hadden om mee te doen. De activiteiten werden het vaakst gedaan met een groep van 1 tot 15 kinderen (56%), maar een enkele keren met meer dan 25 kinderen per groep (9%). De meeste kinderen (89%) waren tussen de 4 en 9 jaar oud. Bij 72% van de BSO-locaties hebben de meeste of (bijna) alle kinderen de thuispakketjes meegenomen. Voor zo ver bekend heeft één BSO-locatie de thuispakketjes (nog) niet aangeboden aan de kinderen.

Ondanks dat voedseducatie niet het primaire doel was van de Smikkelweek, gaf 66% van de BSO-medewerkers aan dat de kinderen iets hebben opgestoken over groenten of gezond eten. Bovendien, 51% van de medewerkers was het (helemaal) eens met de stelling dat de kinderen meer groente hebben gegeten tijdens de Smikkelweek dan dat zij normaalgesproken zouden eten. Van de BSO-medewerkers gaf maar liefst 98% aan dat zij in de toekomst vaker de Doe-het-zelf pakketten van Spoony met gerechten en spellen die regelmatig wisselen vaker willen inzetten. Hiervan wil de helft dit doen tijdens studiedagen en vakanties en een kwart lijkt het leuk om het regelmatig te doen.

3.4.2 Waardering volgens de BSO-Medewerkers

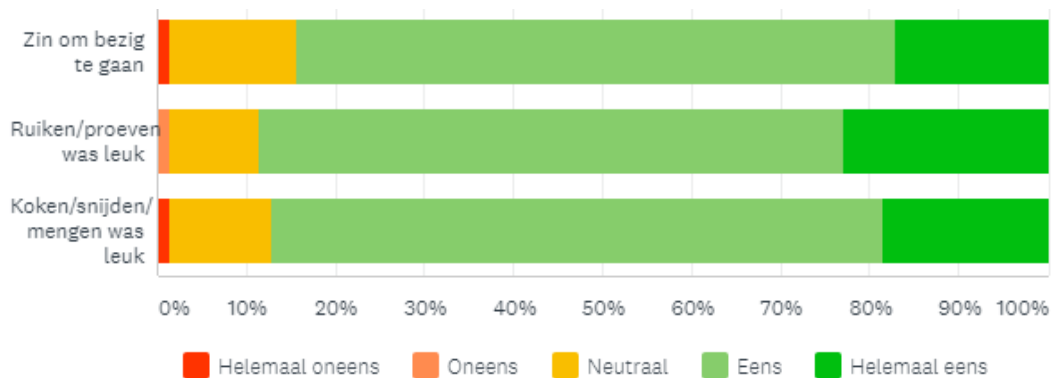
Over het algemeen waren de BSO-medewerkers (80%) positief over de Smikkelweek (figuur 1). Van de 63 tot 69 medewerkers die de stellingen hebben ingevuld, vond 90% dat de uitleg voor de begeleiding duidelijk was en 86% was enthousiast over het Spoony concept (om samen te koken en spelenderwijs groenten te proeven en ontdekken). De vraag of de activiteiten veel tijd in beslag namen is omgekeerd geformuleerd, waarbij het positief is dat een relatief laag percentage respondenten vond dat de activiteiten veel tijd in beslag nam.

Figuur 1. Implementatie van de Smikkelweek volgens de BSO-medewerkers.

De beoordeling van de bezorging van de pakketten hangt samen met de beoordeling van de Smikkelweek in het algemeen en met hoe enthousiast de medewerkers waren over het concept. Waar de bezorging hoger werd beoordeeld, werd de Smikkelweek positiever beoordeeld ($r(68)=0,6$, $p<0,001$) en zijn de medewerkers enthousiaster over het concept ($r(67)=0,5$, $p<0,001$). Ook werd de Smikkelweek positiever ervaren wanneer de medewerkers de organisatie rond de activiteiten goed te doen vonden ($r(69)=0,7$, $p<0,001$), de activiteiten beter in het dagschema pasten ($r(68)=0,5$, $p<0,001$) en enthousiast waren over het concept ($r(69)=0,6$, $p<0,001$).

Verschillende onderdelen van de Smikkelweek waren positief beoordeeld door de BSO-medewerkers, 84% was het (helemaal) eens met de stelling dat de kinderen zin hadden om bezig te gaan, 89% vond het ruiken en proeven leuk en 88% vond het koken, snijden en mengen leuk (figuur 2).

Figuur 2. Waardering van de Smikkelweek volgens de BSO-medewerkers.

Er is geen verschil gevonden in de waardering van de Smikkelweek tussen de BSO-medewerkers die werken als pm-er of een andere functie hebben zoals leidinggevende. De beoordeling van uitleg voor de begeleiding, het meekrijgen van het thuispakketje en hoeveel tijd de activiteiten in beslag namen werd door de overige medewerkers met ongeveer een half punt op een schaal van 1 tot 5 significant hoger beoordeeld dan door de pm-ers.

In de open opmerkingen over wat positief was aan de activiteiten tijdens de Smikkelweek werd onder andere genoemd dat de activiteiten van de Smikkelweek een leuke manier was om bezig te zijn met groenten en nieuwe producten te leren kennen. Daarnaast dat de activiteiten een duidelijke omschrijving hadden over hoe het uitgevoerd moet worden en dat het leerzaam, vernieuwend, interactief en laagdrempelig was om mee te doen. Ten slotte werd er aangegeven dat de Smikkelweek aansloot op de belevingswereld van de kinderen.

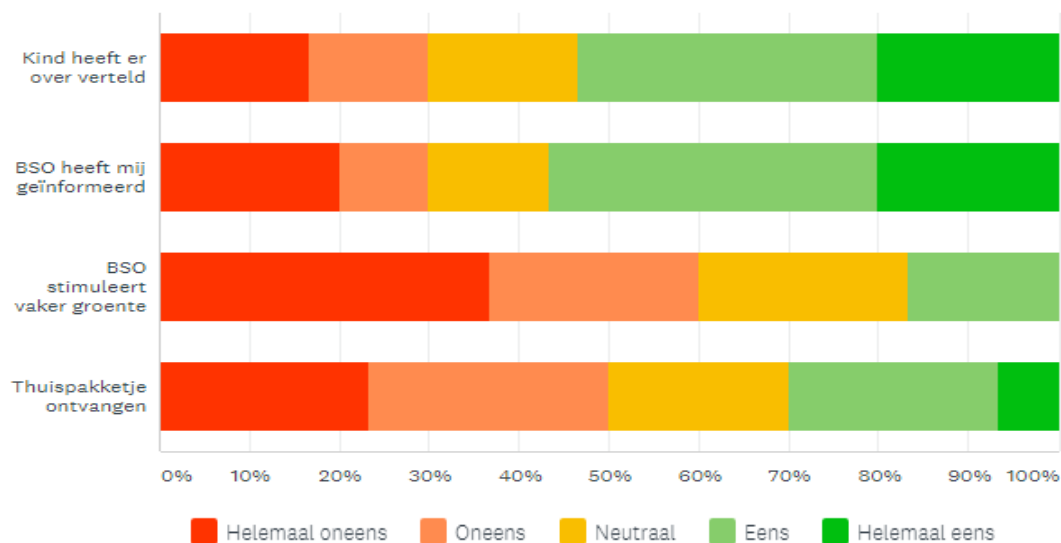
In de open opmerkingen over wat de BSO-medewerkers graag anders zouden willen zien aan de activiteiten werd onder andere genoemd dat het prettig zou zijn als de activiteiten 'allergie-proof' zouden zijn zodat de activiteit aansluit bij het beleid van de BSO. Ook werd

genoemd dat de Smikkelweekpakketten vrij groot waren en (te) veel ruimte innamen in de koelkast. Als oplossing werd geopperd om de pakketten in etappes te leveren, met als bijkomend voordeel dat de houdbaarheid van de groenten beter gewaarborgd kan worden. Ten slotte zagen de BSO-medewerkers kansen om de kinderen meer te betrekken in de activiteiten door de hele soep vers te bereiden in plaats van gedeeltelijk. De helft van de respondenten had geen verbeterpunten aangekaart.

3.4.3 Waardering volgens de ouders

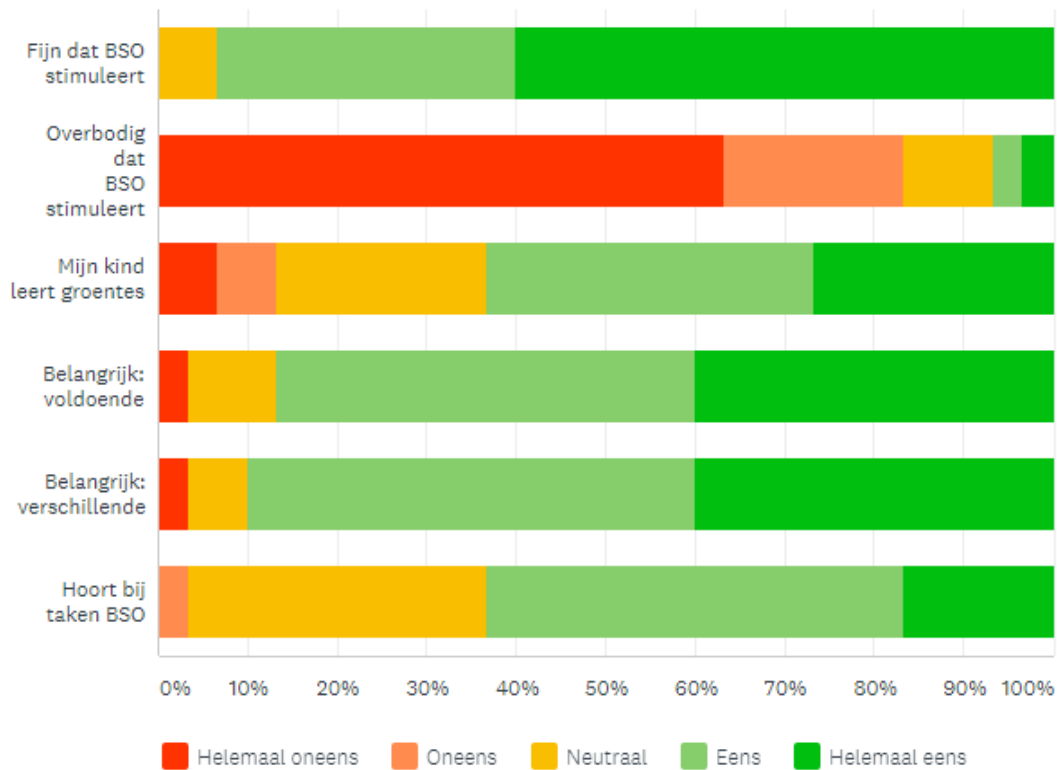
Over het algemeen reageerden de ouders positief op de Smikkelweek; 86% van de ouders vond het goed dat dit project op de BSO van hun kind heeft plaatsgevonden (figuur 3). De communicatie omtrent de Smikkelweek werd wisselend beoordeeld. Er was door het kind thuis over het project gesproken bij 53% van de ouders en de BSO had volgens 57% van de ouders hen geïnformeerd over de Smikkelweek. Het thuispakketje was door 30% van de ouders ontvangen.

Hoe meer het kind thuis heeft verteld over de Smikkelweek hangt samen met 'hoe meer het kind over groente wist', 'dat het kind een grotere interesse had in groente' en 'hoe groter de indruk was dat het kind de activiteiten leuk vond' ($r(30)=0,5, 0,6$ en $0,5$ respectievelijk, allen $p<0,01$).

Figuur 3. Informatie en communicatie over de Smikkelweek volgens de ouders.

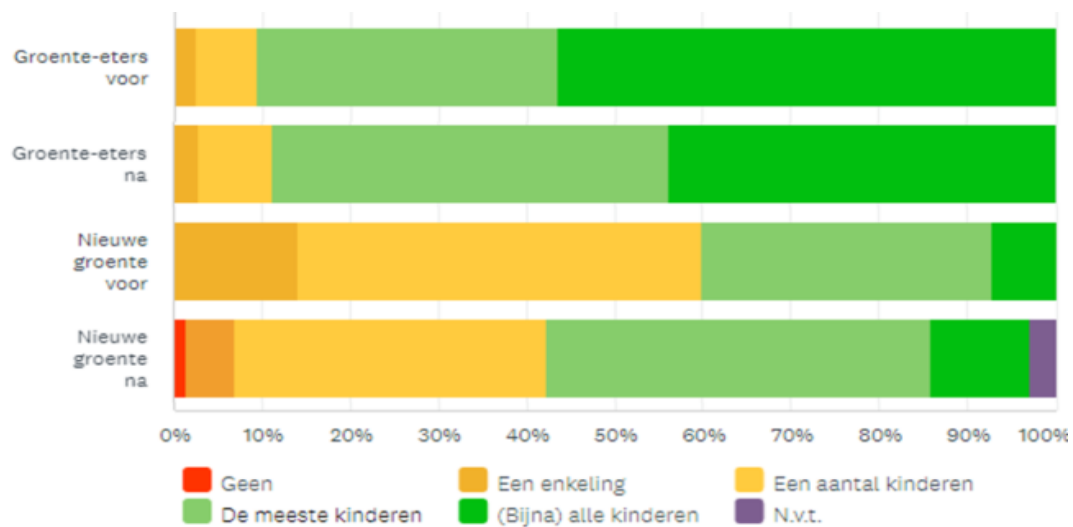
Van de ouders vond 94% het wel fijn dat de BSO het eten van groente stimuleert (figuur 4). Daarnaast vond 84% het *niet* overbodig dat de BSO het eten van groente stimuleert. De ouders staan er gemiddeld positief tegenover dat de BSO van hun kind doorgaat met extra aandacht voor het eten van groente (80%) en ook over voeding in het algemeen (87%).

Figuur 4. Groente eten op de BSO volgens de ouders.

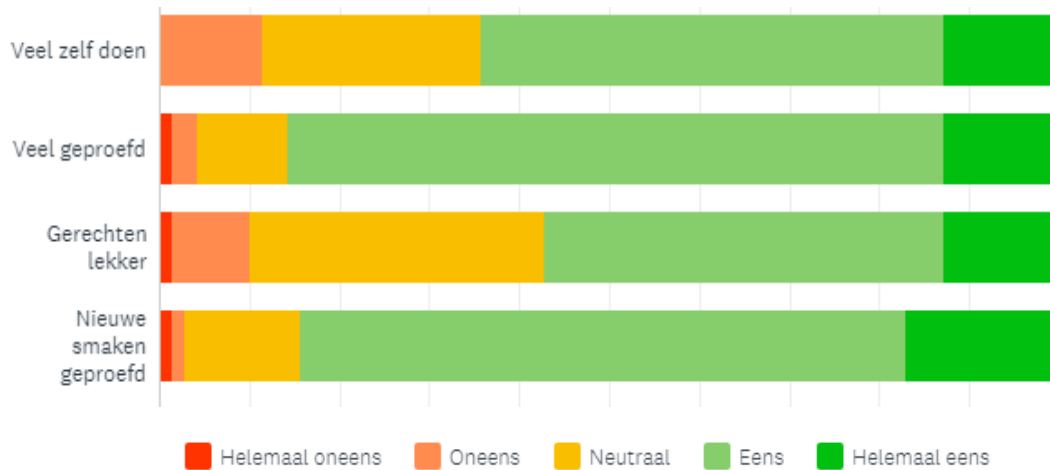
3.5 Gepercipieerd effect op de kinderen

In zowel de voor- als de nameting beoordeelde twee derde van de BSO-medewerkers (beide 67%) het eetplezier met groente bij de kinderen in de afgelopen week met (zeer) hoog. Van de medewerkers gaf 91% versus 88% in de voor- en nameting aan dat de meeste of (bijna) alle kinderen groente aten zodra dit werd aangeboden (figuur 5). Volgens meer dan de helft van de medewerkers (55%) hadden de meeste tot (bijna) alle kinderen in Smikkelweek groenten geproefd die ze nog niet kenden, versus 40% voorafgaand aan de Smikkelweek.

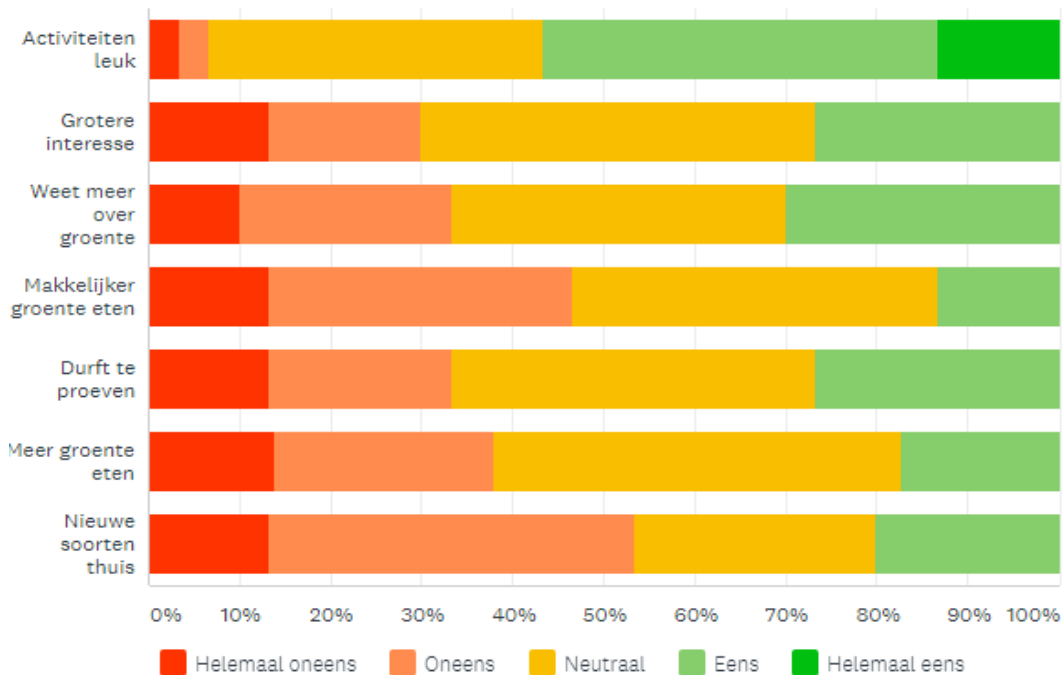
Figuur 5. Aantal groente-eters.

Na de Smikkelweek vond 85% van de BSO-medewerkers dat de kinderen veel geproefd hebben en 84% dat de kinderen nieuwe smaken geproefd en ontdekt hebben (figuur 6).

Figuur 6. Gepercipieerd effect volgens de BSO-medewerkers.

Van de ouders merkte 27% een grotere interesse bij het kind in groente en vond 13% dat het kind thuis makkelijker groente was gaan eten en 27% dat het kind meer groentesoorten durfde te proeven (figuur 7).

Figuur 7. Gepercipieerd effect volgens de ouders.

Bij de BSO-locaties waar meer kinderen groente aten tijdens de Smikkelweek, werd het eetplezier van de kinderen hoger beoordeeld ($r(69)=0,5$ $p<0,001$) door de BSO-medewerkers. Hoe positiever de Smikkelweek werd ervaren, hoe hoger het eetplezier van de kinderen werd beoordeeld ($r(69)=0,5$, $p<0,001$). Bij de kinderen die de gerechtjes volgens de BSO-medewerkers meestal lekker vonden, werd het eetplezier hoger beoordeeld ($r(68)=0,6$, $p<0,001$).

4 Conclusie en discussie

Het deelnemen en uitvoeren van de Smikkelweek is door zowel de BSO-medewerkers als de ouders als positief ervaren. De activiteiten van de Smikkelweek, waarbij het proeven en ontdekken van groenten centraal staan, passen bij de visie van de BSO-locaties en sluit aan, maar voegt ook iets toe aan het huidige voedsel- en activiteitenaanbod op de BSO-locaties. De activiteiten waren volgens de BSO-medewerkers goed uit te voeren dankzij de duidelijke activiteitinstructies, goede bezorging en dat het past in het dagschema van de BSO. De medewerkers zijn dan ook erg enthousiast over Spoonny. Volgens de BSO-medewerkers konden de kinderen veel zelf doen, vonden ze het koken, snijden en mengen leuk, hadden ze zin om bezig te gaan met de activiteiten en hebben de kinderen veel (nieuwe) smaken geproefd. Het eetplezier van de kinderen tijdens de Smikkelweek wordt door de BSO-medewerker hoog beoordeeld. Ze vonden dat de kinderen veel geproefd hebben, nieuwe smaken geproefd en ontdekt hebben, zin hadden om aan de slag te gaan en het ruiken, proeven, koken en snijden/mengen leuk vonden.

De BSO-medewerkers vinden het belangrijk om dagelijks op de BSO groente aan te bieden aan de kinderen en geven aan dit ook al te doen. In de week voorafgaand aan de Smikkelweek werd er het vaakst groente gegeten als een tussendoortje na schooltijd of in de loop van de middag, rond deze tijden zijn ook de Smikkelweek-activiteiten uitgevoerd. De ouders vinden het fijn dat de BSO het eten van groente stimuleert, belangrijk dat er voldoende groente wordt aangeboden en dat er verschillende soorten groenten worden aangeboden aan de kinderen. Voorafgaan aan de Smikkelweek én naderhand lijkt, volgens BSO-medewerkers, de BSO een geschikte locatie voor voedseducatie, daarnaast vinden de ouders het fijn als de BSO aandacht besteed aan voldoende en verschillende soorten groente eten. Een groot deel van de BSO-medewerkers wilde voorafgaand aan de Smikkelweek meer doen met groenten en/of voedseducatie, dit is na de Smikkelweek onveranderd hoog gebleven.

Voor een juiste interpretatie van de resultaten is het belangrijk een aantal kanttekeningen te plaatsen. Ten eerste zijn de resultaten uit dit onderzoek gebaseerd op zelf-gerapporteerde gegevens verkregen via (online) vragenlijsten, waarbij sociaalwenselijke antwoorden een rol kunnen spelen. Wel is er zo veel mogelijk gebruik gemaakt van standaard vragensets, die anoniem verwerkt zijn en online ingevuld. In de inleiding van de vragenlijsten is erop gewezen dat er geen goede of foute antwoorden zijn. Toch kunnen sociaalwenselijk antwoorden altijd een rol spelen bij dit type onderzoek. Ten tweede is de respons van de vragenlijst voor dit type onderzoek met 65% bij de voormetingsvragenlijst en 54% bij de nametingsvragenlijst voor de BSO-medewerkers gemiddeld, maar kunnen de resultaten gekleurd zijn doordat alle BSO-locaties in Noord-Holland gesitueerd zijn en niet alle BSO's de vragenlijsten hebben in-

gevuld. De respons op de nametingsvragenlijst voor de ouders is relatief laag, mede doordat maar een vijfde van de BSO-locaties deze vragenlijst heeft ontvangen. Hierdoor is het mogelijk dat de resultaten uit de oudervragenlijst niet geheel representatief is voor alle ouders van kinderen in de deelnemende BSO's.

Rekening houdend met de beperkingen van de studieopzet laten de resultaten van dit onderzoek zien dat de Gezonde Smikkelweek van Spoony positief is ontvangen en dat de BSO een geschikte omgeving lijkt voor voedseleducatie aan kinderen tussen de 4 en 9 jaar oud. Zowel de Smikkelweek als een andere vorm van voedseleducatie lijken kansrijke initiatieven te zijn om binnen de BSO-kinderen kennis te laten maken met groenten en deze te laten proeven.

5 Aanbevelingen

Een aantal aanbevelingen voor de Smikkelweek zijn naar voren gekomen aan de hand van de vragenlijsten ingevuld door BSO-medewerkers en ouders. Wat als positief werd ervaren aan de Smikkelweek en wat betreft de BSO-medewerkers en ouders niet verandert hoeft te worden, kan dienen als inspiratiebron voor voedseducatie op de BSO. Positieve punten zijn de aanwezigheid van duidelijke en eenvoudige instructies voor de activiteiten, het gebruik van verrassende en nieuwe groentesoorten, dat de activiteiten laagdrempelig zijn voor de kinderen om mee te doen, dat de activiteiten aansluiten op de belevingswereld van de kinderen en dat de spellen de activiteit extra aantrekkelijk maken. Daarnaast was er onder veel BSO-medewerkers animo om door te gaan met regelmatig wisselende doe-het-zelf pakken van Spoony, zowel in de vakantie als structureel in de planning, en dat er animo is onder BSO-medewerkers om iets te doen met groente en/of voedseducatie, bijvoorbeeld door groente te ontdekken of er mee te koken of bakken.

Punten van aandacht voor de Smikkelweek en voedseducatie op de BSO in het algemeen zijn: wees op de hoogte van het voedselbeleid dat de BSO-locaties hanteren en zorg ervoor dat de activiteiten hierop aansluiten, betrek de kinderen zo veel mogelijk bij de activiteiten en let er op dat de aflevermomenten en het formaat van de levering overeenkomt met de verwachting van de BSO-locatie. Ondanks dat ouders positief zijn ten opzichte van het stimuleren van groente op de BSO, is het waardevol om nog verder te onderzoeken of en hoe de Smikkelweek een spill-over effect naar thuis groente eten kan hebben.

Literatuur

1. Uauy R, Kain J, Mericq V, Rojas J, Corvalán C. Nutrition, child growth, and chronic disease prevention. *Annals of Medicine*. 2008;40(1):11-20.
2. WHO, The world health report 2002: reducing risks, promoting healthy life. Website: www.who.int
3. Knai, C., Pomerleau, J., Lock, K., & McKee, M. (2006). Getting children to eat more fruit and vegetables: a systematic review. *Preventive medicine*, 42(2), 85-95.
4. van Rossum CTM, Nelis K, Wilson C, Ocké MC (2018). National dietary survey in 2012- 2016 on the general population aged 1- 79 years in the Netherlands. EFSA supporting publication 2018:EN-1488. 25 pp. 10.2903/sp.efsa.2018.EN-1488.
5. Van Cauwenberghe, E., Maes, L., Spittaels, H., van Lenthe, F. J., Brug, J., Oppert, J. M., & De Bourdeaudhuij, I. (2010). Effectiveness of school-based interventions in Europe to promote healthy nutrition in children and adolescents: systematic review of published and 'grey' literature. *British journal of nutrition*, 103(6), 781-797.
6. Battjes-Fries, M. C., Haveman-Nies, A., van Dongen, E. J., Meester, H. J., van den Top-Pullen, R., de Graaf, K., & van't Veer, P. (2016). Effectiveness of Taste Lessons with and without additional experiential learning activities on children's psychosocial determinants of vegetables consumption. *Appetite*, 105, 519-526
7. Nederlands Jeugdinstituut, Cijfers over Jeugd en Opvoeding, Buitenschoolse opvang. [https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Buitenschoolse-opvang-\(BSO\)](https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Buitenschoolse-opvang-(BSO)) (geraadpleegd op 4-6-2021).
8. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Loket gezond leven. www.loketgezondleven.nl (geraadpleegd op 4-6-2021).